

Handläggare
Therese Rosen
Telefon: 0850809304

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2019-08-29

Fria eller fälla 2.0. En vägledning för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer.

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2019/915

Förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Vägledningen *Fria eller fälla 2.0. – En vägledning för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer* har tagits fram av Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Trafikverket, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Föreningen Sveriges Kyrkogårdschefer, Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare och Sveriges Lantbruksuniversitet. Då flera av dessa myndigheter uppmärksammade att det vid många tillfällen uppstått konflikter vid hantering av träd på offentliga platser togs initiativet till en gemensam vägledning. Syftet med skriften är att den ska hjälpa till att förebygga konflikter rörande träd i offentliga miljöer. Den ska bidra till en utveckling där hantering av träd grundas på avvägningar som beaktar samtliga värden och intressen.

Förvaltningen anser att vägledningen ger en heltäckande bild av vilka värden och perspektiv som det behövs tas hänsyn till då beslut ska tas kring om ett träd ska tas ner eller ej. För att vägledningen verkligen ska bli ett bra stöd och hjälp i det dagliga arbetet anser dock förvaltningen att den kan förtydligas och göras mer lättläst. Exempelvis genom mer hänvisning till aktuellt lagrum samt genom fler exempel på hur man kan tänka i konkreta situationer.

Östermalms stadsdelsförvaltning
Parkmiljöavdelningen norra innerstaden

Karlavägen 104
Box 24 156
10451 Stockholm
Växel 08-50810000
Fax
ostermalm@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget till *Fria eller fälla 2.0. – En vägledning för avvägningar vid hantering av träd i offentliga*

miljöer, till bland annat Östermalms stadsdelsnämnd för besvarande. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 30 augusti 2019.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av parkmiljöavdelningen norra innerstaden.

Ärendet

Vägledningen Fria eller Fälla togs första gången fram 2014 av Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Trafikverket, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Föreningen Sveriges Kyrkogårdschefer, Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare och Sveriges Lantbruksuniversitet. Vägledning försöker ena olika kompetensområden, yrkesgrupper och sektorer kring ett gemensamt förhållnings- och arbetssätt när det gäller träd i offentliga miljöer. Ett motsvarande dokument hade dittills inte tagits fram, varken i Sverige eller internationellt.

Bakgrunden till att man valt att ta fram en vägledning för hantering av träd, var att Riksantikvarieämbetet med flera myndigheter uppmärksammat att det vid många tillfällen uppstått konflikter vid hantering av träd på bland annat begravningsplatser och i alléer. Det har varit svårt att förena naturvårds-, kulturvårds- och sociala intressen i samma område. Även säkerhetsaspekter för trafikanter, besökare och personal kunde komma i konflikt med andra intressen. Träden berörs i sig av olika lagar, så som det generella biotopskyddet för alléer enligt miljöbalken och kyrkliga kulturminnen enligt kulturmiljölagen, som ibland behöver tillämpas parallellt.

Under 2018 har ett förslag på en revidering av vägledningen arbetats fram vilken nu skickats på remiss. Vägledningen representerar organisationernas gemensamma syn på hur ärenden och situationer som berör träd i offentliga miljöer bör hanteras. Vägledningen har skickats ut på en bred remiss och under arbetets gång har ett stort antal länsstyrelser, kommuner och myndigheter, intresseorganisationer, universitet, förvaltningar och andra aktörer som arbetar med träd i offentliga miljöer bidragit med värdefulla synpunkter. Därutöver har flera specialister bistått med faktagranskning av texter.

Östermalms stadsdelsförvaltning
Parkmiljöavdelningen norra innerstaden

Karlavägen 104
Box 24 156
10451 Stockholm
Växel 08-50810000
Fax
ostermalm@stockholm.se
stockholm.se

Vägledningen vänder sig i första hand till handläggare på exempelvis länsstyrelser och kommuner som måste göra

avvägningar och fatta beslut om dispenser och tillstånd som rör träd i offentliga miljöer.

Vägledningen bör även kunna användas vid upprättande av regionala eller kommunala grönstrukturplaner, vid hantering av gröna frågor i översikts- och detaljplaner, bygglovsgivning samt i olika skeden i den kommunala grönplaneringen. Den vänder sig också till beställare av trädvårdsåtgärder och nyplanteringar så som Trafikverket, Statens Fastighetsverk, kyrkogårdsförvaltningar, kommunala parkförvaltningar och bostadsbolag samt till konsulter som arbetar med miljöer där träd hanteras.

Trädens olika värden

Träd i städer, på begravningsplatser, i alléer längs vägar, i parker, offentliga trädgårdar och andra offentliga miljöer är värdefulla ur många perspektiv. De kan ha höga natur- och kulturhistoriska värden och vara betydelsefulla för människors hälsa och livskvalitet. Träden skapar attraktiva boende- och arbetsmiljöer, har stora ekonomiska värden och levererar ekosystemtjänster som upptag av dagvatten och temperaturreglering.

Likväl kan det uppstå intressekonflikter kring träden. Förslag kan exempelvis väckas om att fälla eller på olika sätt åtgärda dem, förslag som olika intressenter kan ha vitt skilda uppfattningar om. Orsaken kan vara att det blivit brist på utrymme mellan träd och byggnader, ledningar, murar eller vägar, att det kostar pengar att sköta och underhålla dem eller att fallande löv eller grenar orsakar olägenheter. Många träd behöver också åtgärdas av säkerhetsskäl, inte minst i offentliga miljöer där skadade och svaga träd kan utgöra en fara för både personer och egendom. Orsaker till att träd löper risk att skadas är exempelvis jordkompaktering, grävning och påkörning. Det uppstår kort sagt ofta ett behov av att göra väl genomtänkta avvägningar mellan olika värden. Samtidigt måste man ta hänsyn till de många lagar som reglerar arbetet med träd i offentliga miljöer, till exempel miljöbalkens generella biotopskydd för alléer och kulturmiljölagens bestämmelser om kyrkliga kulturminnen. Även sådan lagstiftning som exempelvis hanterar skadeståndsansvar, arbetsmiljö eller säkerhet för kraftledningar måste beaktas.

Östermalms stadsdelsförvaltning
Parkmiljöavdelningen norra innerstaden

Karlavägen 104
Box 24 156
10451 Stockholm
Växel 08-50810000
Fax
ostermalm@stockholm.se
stockholm.se

För träd i offentliga miljöer finns också olika typer av styrmedel och planeringsverktyg, exempelvis vårdprogram, trädvårdsplaner eller åtgärdsprogram.

Syfte med skriften

Syftet med skriften är att den ska hjälpa till att förebygga konflikter rörande träd i offentliga miljöer. Den ska bidra till en utveckling där hantering av träd grundas på avvägningar som beaktar samtliga värden och intressen. Skriften fokuserar på hur man kan synliggöra olika värden och intressen knutna till träd och hur man kan göra avvägningar mellan olika intressen i situationer där inte samtliga värden kan tillgodoses.

Många konflikter kan förebyggas genom en ökad kunskap om olika aktörers verksamhet och arbetssätt samt genom en större medvetenhet om trädens olika värden. I de fall där inte samtliga värden kan gynnas på samma plats behövs en metod för att kunna avgöra vilket värde som bör ges företräde i det enskilda fallet. Risken för konflikter blir också mindre om träden sköts på ett fackmannamässigt sätt och om de får den vård och det underhåll de behöver för att bli gamla individer. Vägledningen är dock inte tänkt att förse läsaren med riktlinjer för trädvård, underhåll och förnyring. Där hänvisas läsaren istället till befintlig svensk och internationell litteratur om trädvård.

Del 1 – Förutsättningar för träd i offentliga miljöer

Vägledningen som består av två delar ska ge läsaren hjälp att göra egna bedömningar i arbetet med träd och presenterar ett arbets- och förhållningssätt snarare än ett färdigt recept. Del 1 ska förse läsaren med den bakgrundsinformation som behövs för att kunna förstå och använda modellen och det föreslagna arbetssättet. Här beskrivs olika offentliga miljöer och deras värden, lagstiftning, styrmedel och planeringsunderlag samt de vanligaste orsakerna till att träd i offentliga miljöer kan behöva fällas eller utsättas för kraftiga åtgärder. Denna del är tänkt att ge läsaren en övergripande orientering i ämnet.

Del 2 – Modell, arbetssätt, ärendehandläggning och utformning av åtgärder

De centrala kapitlen finns i del 2 där det presenteras en modell för avvägningar mellan olika värden, ger förslag på arbetssätt, beskriver hur åtgärder kan genomföras i olika typer av miljöer samt ger vägledning om handläggning av ärenden.

Östermalms stadsdelsförvaltning
Parkmiljöavdelningen norra innerstaden

Karlavägen 104
Box 24 156
10451 Stockholm
Växel 08-50810000
Fax
ostermalm@stockholm.se
stockholm.se

Arbetssättet innefattar dialog och fokuserar på öppenhet och respekt för olika kompetenser. Modellens tio steg inkluderar en detaljerad beskrivning av trädmiljöns förutsättningar samt en översiktlig och en fördjupad värdering av miljön och av träden. Även om varje plats har unika förutsättningar som man måste ta hänsyn till finns det ändå generella riktlinjer för hur man bör tänka och agera vid

olika typer av trädvårdsinsatser. I miljöer med höga kulturhistoriska värden är det avgörande att känna till det historiska sammanhanget och syftet med miljös tillkomst. Sådan kunskap ger vägledning om hur man kan ta hänsyn till symmetri och annan arkitektonisk gestaltning, hur man kan tänka vid val av specifikt plantmaterial eller vid bevarandet av enstaka trädindivider som bär på särskilda berättelser. I miljöer med höga naturvärden är det oftast viktigast att bevara de äldsta träden och död ved, antingen på plats eller i så kallade faunadepåer. I miljöer med höga sociala värden är trygghet, säkerhet, användbarhet, estetik och upplevelse viktiga parametrar vid utformning av trädmiljön. Ibland kan enskilda träd, särskilt gamla och grova individer, ha höga symboliska värden och vara extra viktiga att bevara.

Checklistor underlättar beskrivningen och den kunskapsbaserade bedömningen av miljös och trädens kulturhistoriska värden, naturvärden och sociala värden. Vägledningen beskriver dessutom hur modellen kan användas vid länsstyrelsernas och kommunernas handläggning av en rad olika ärenden.

Förväntade effekter

Förhoppningen är att kunskapen och förståelsen för hanteringen av träd i offentliga miljöer ska öka och att samarbetet över sektorsgränserna ska utvecklas. Vägledningen presenterar ett arbetssätt som kan bidra till att flera nationella mål och internationella konventioner uppfylls. Bland dessa kan nämnas de nationella miljömålen, regeringens kulturpolitiska mål och den europeiska landskapskonventionen (ELC). I preciseringarna till miljömålen God bebyggd miljö och Ett rikt växt och djurliv står exempelvis att det gröna kulturarvet ska bevaras och att den tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden ska värnas och bevaras och vara tillgänglig för människan. Regeringens nya kulturpolitiska mål anger bland annat att kulturarvet ska vara levande och bevaras, brukas och utvecklas. Både de kulturpolitiska målen och ELC lyfter fram medborgarnas delaktighet.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att vägledningen ger en heltäckande bild av vilka värden och perspektiv som det behövs ta hänsyn till då beslut ska tas kring om ett träd ska tas ner eller ej. Då det finns många olika typer av värden att ta hänsyn till så är det bra att kunna få stöd för sina argument i en vägledning innan beslut ska tas.

För att vägledningen verkligen ska bli ett bra stöd och hjälp i det dagliga arbetet anser dock förvaltningen att den kan förtydligas och göras mer lättläst. Det skulle underlätta om olika typer av avvägningar exemplifierades med konkreta situationer. Det skulle också underlätta om det fanns hänvisningar till det aktuella lagrummet i den löpande texten, så att det enkelt gick att hitta de lagar och bestämmelser som behövs för att fatta beslut. Det skulle samtidigt bli mer lättläst och lättillgänglig om det fanns faktarutor i varje kapitel med det viktigaste samt sammanfattande checklistor och tabeller längst bak. Detta skulle göra det lättare att hitta i vägledningen utan att behöva läsa igenom all löptext och på så sätt göra den mer användbar.

Christina Klang
Stadsdelsdirektör

Therese Rosen
Avdelningschef

Bilagor

1. Remiss Fria eller fälla 2.0. – En vägledning för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Christina Klang, Stadsdelsdirektör	2019-08-14
Therese Rosen, Avdelningschef	2019-08-13